

SEE THE SIGNS

See the Signs

An ERASMUS+ funded project on threats to democracy
2021-2-DE04-KA220-YOU-000049211

Project Partner

anthro p o l i s

jugendagentur
Jugendagentur gGmbH

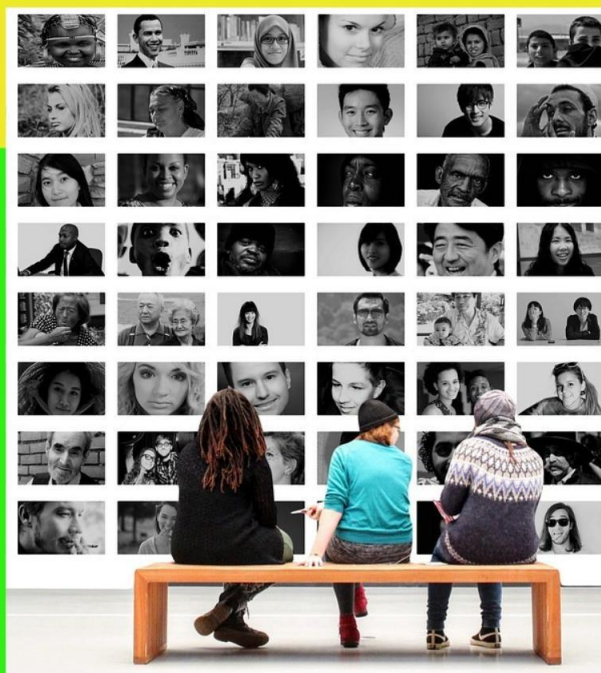
**Co-funded by
the European Union**

Figyelj a jelekre!

Nemzetközi segédlet ifjúságsegítőknél fiatalok tárlatvezetői tréningjéhez

SEE THE SIGNS

INTERNATIONAL
TRAINING CONCEPT
FOR YOUTH EXPERTS
TO QUALIFY YOUNG
PEERS AS EXHIBITION
GUIDES

IG: PROJECTSEETHESIGNS_

1. DEMOKRATIKUS ÉRTÉKEK: MIÉRT KELL TISZTÁBAN LENNÜNK VELÜK, AMIKOR VITÁS ÜGYEKRŐL PÁRBESZÉDET SZERVEZÜNK?

AZ "ÉRTÉKEK" MEGHATÁROZÁSA

A Cambridge szótár a következőképpen definiálja az "értékeket":

AZ EMBEREK HITE, KÜLÖNÖSEN ARRÓL, HOGY MI A HELYES ÉS MI A HELYTELEN, ÉS MI A LEGFONTOSABB AZ ÉLETBEN, AMELY IRÁNYÍTJA A VISELKEDÉSÜKET.

Az értékek meghatározzák motivációinkat, hogy **egy bizonyos módon viselkedjünk vagy cselekedjünk, segítenek eldönteni**, hogy mi a "helyes és mi a helytelen" mindannyiunk számára. Az értékek **identitásunk és a másokkal való interakciónk középpontjában állnak**. Ezek alakítják, hogyan látjuk a világot, közvetlen környezetünket és a távolit, és általános irányelveket adnak a viselkedéshez.

Személyes értékeinket számos tényező alakítja, beleértve neveltetésünket, tapasztalatainkat, kultúránkat és meggyőződésünket; valamint kapcsolataink, oktatásunk és a különböző eszméknek és nézőpontoknak való kitettségünk is befolyásolja. A társadalmi normák és értékek szintén szerepet játszhatnak személyes értékeink alakításában.

Mindannyiunknak vannak értékeik - minél inkább különbözik a környezet, amelyben élünk, annál inkább különbözhetnek az értékeink.

AZ ÉRTÉKEK DÖNTŐ SZEREPET JÁTSZANAK, AMIKOR VITÁS KÉRDÉSEKRŐL VAN SZÓ: FEL KELL ISMERNI, TISZTELETBEN KELL TARTANI, ÉS KONSTRUKTÍV VITÁT KELL KIALAKÍTANUNK RÓLUK.

FIGYELD AZ ÉRTÉKEK JELEIT!

A Figyelj a jelekre! kiállításon a művészek demokratikus értékeket vallanak, de eltérő háttérrel rendelkeznek, és 4 különböző országból érkeztek. Műalkotásaik minden látogatóban más-más reakciókat váltanak ki, ezért a tárlatvezetőknek tudatosan és készen kell állniuk az ellentmondásos beszélgetések kezelésére.

DEMOKRATIKUS ÉRTÉKEK

A demokratikus értékek olyan elvek és eszmék, amelyek a demokratikus társadalom alapját képezik. Ezek az értékek a demokratikus kormányzati rendszer alapvető meggyőződéseit és törekvéseit tükrözik. Bár a demokratikus értékek bizonyos mértékben eltérhetnek a különböző társadalmakban, van néhány olyan alapelv, amely általában a demokráciához kapcsolódik.

A demokrácia természetesen intézményekre és törvényekre épül, de a demokrácia a polgárok cselekedetein és viselkedésén, a közös értékek folyamatos ápolásán keresztül él.

1. **Egyéni szabadság és emberi jogok:** A demokrácia fenntartja az egyéni szabadságba és az emberi jogokba vetett hitet, elismerve minden egyes ember eredendő méltóságát és értékét. Ez magában foglalja az élethez, a szabadsághoz, az egyenlőséghez, a magánélethez, a szabad véleménynyilvánításhoz és a megkülönböztetéssel szembeni védelemhez való jogot.
2. **Jogállamiság:** A demokrácia azon az elven alapul, hogy mindenki, beleértve a kormányt is, a törvénynek van alárendelve. Hangsúlyozza az igazságos jogrendszer fontosságát, amely minden egyént egyenlően kezel, tisztességes és pártatlan igazságszolgáltatást biztosít, valamint biztosítja a megfelelő eljárást és a jogok védelmét.
3. **Egyenlőség és diszkriminációmentesség:** A demokrácia azt az elképzelést támogatja, hogy minden egyént egyenlő tisztelettel és méltósággal kell kezelni, tekintet nélkül faji, nemi, vallási, etnikai vagy egyéb jellemzőire. Ellenzi a megkülönböztetést, és olyan

- társadalom létrehozására törekszik, amely mindenki számára egyenlő lehetőségeket biztosít.
4. **Politikai részvétel:** A demokrácia nagyra értékeli a polgárok aktív részvételét a politikai folyamatban. Arra ösztönzi az egyéneket, hogy vegyenek részt szabad és tisztességes választásokon, fejezzék ki véleményüket, csatlakozzanak politikai pártokhoz, és vegyenek részt a nyilvános döntéshozatali folyamatokban, elősegítve az állampolgári felelősség és a felhatalmazás érzését.
 5. **Pluralizmus és tolerancia:** A demokrácia elismeri és tiszteletben tartja a különböző véleményeket, meggyőződéseket és háttereket. Elfogadja a pluralizmus eszméjét, ahol a különböző nézőpontok békésen megférnek egymás mellett, és hozzájárulnak a demokratikus diskurzushoz. A tolerancia, az eltérő vélemény tiszteletben tartása és a kisebbségi jogok védelme a demokratikus társadalmak alapvető szempontjai.
 6. **Elszámoltathatóság és átláthatóság:** A demokrácia hangsúlyozza a kormányzás és a közintézmények átláthatóságának szükségességét. Azt az elképzelést támogatja, hogy a választott tisztségviselőknek és a kormányzati intézményeknek elszámoltathatónak kell lenniük az emberek felé, és ellenőrzésnek kell alávetni őket. Az információhoz való hozzáférés, a sajtószabadság, valamint a fékek és ellensúlyok mechanizmusai segítik az átláthatóság és az elszámoltathatóság biztosítását.
 7. **Békés konfliktusmegoldás:** A demokrácia ösztönzi a konfliktusok békés megoldását párbeszéd, tárgyalás és kompromisszum révén. Tiszteletben tartja a jogállamiságot, és a viták erőszakmentes megoldását támogatja, elkerülve a tekintélyelvű vagy diktatórikus módszereket.
 8. **Szociális igazságosság és jólét:** A demokrácia elismeri a társadalmi igazságosság fontosságát, és célja a polgárok általános jólétének előmozdítása. Törekszik a társadalmi-gazdasági egyenlőtlenségek csökkentésére, az oktatáshoz, az egészségügyi ellátáshoz és más alapvető szolgáltatásokhoz való egyenlő hozzáférés biztosítására, valamint a társadalmi egyenlőtlenségek kezelésére.

Ezek az értékek keretet biztosítanak a demokratikus társadalmak számára, és olyan intézmények, politikák és gyakorlatok kialakítását irányítják, amelyek védik az egyéni jogokat, előmozdítják az egyenlőséget, és elősegítik a befogadó és részvételi társadalom kialakulását. Az európai értékekről itt látható egy rövid, angol nyelvű összefoglaló: https://www.youtube.com/watch?v=Fh4uX_Grxrg

ELLENTMONDÁSOS TÉMÁK

Az ellentmondásos témák erősen hatnak ránk, mert közvetlen kapcsolatban állnak az értékeinkkel. Lássuk, miért!

- Erős érzelmeket és nézőpontokat váltanak ki.
- Befolyásolják azt a társadalmi, kulturális, gazdasági és környezeti kontextust, amelyben az emberek élnek.
- Érték- és hitbeli kérdésekkel foglalkoznak, és megoszthatják az egyének, a közösségek és a szélesebb társadalom véleményét.
- Általában bonyolultak, és nincsenek egyértelmű "válaszok", mivel olyan kérdésekről van szó, amelyekről az emberek gyakran határozott nézeteket vallanak saját tapasztalataik, érdekeik, értékeik és személyes kontextusuk alapján.
- Az ellentmondásos témák a helyi, nemzeti és globális közösségeket érintően, különböző léptékekben merülnek fel.
- A témák széles skáláját foglalják magukban, például az emberi jogok, a nemek közötti igazságosság, a migráció és az éghajlatváltozás.
- Helytől és időtől függően változhatnak, és lehetnek régóta fennállóak vagy nagyon aktuálisak. Például egy kérdés, amely egy közösségben vagy országban ellentmondásos, egy másikban széles körben elfogadott lehet.

Forrás: Oxfam - Ellentmondásos témák tanítása. Útmutató tanároknak"

A demokrácia és az emberi jogok szempontjából létfontosságú, hogy megtanuljunk ellentmondásos témákkal foglalkozni és vitás kérdésekről párbeszédet folytatni.

Amikor ellentmondásos témákról - például a demokráciát fenyegető veszélyekről - vitázunk, értékeink befolyásolják, hogyan értelmezzük és értékeljük a különböző érveket és álláspontokat. Azt is befolyásolni fogják, hogy a látogatók mit látnak és mit gondolnak a Figyelj a jelekre! kiállítás műalkotásaiban, és hogyan reagálnak rájuk.

2. AZ ELLENTMONDÁSOS TÉMÁKKAL KAPCSOLATOS ÉRZÉSEK: MIK EZEK, ÉS HOGYAN HATNAK RÁNK ÉS MÁS EMBEREKRE?

Az ellentmondásos témák gyakran érzelmek széles skáláját váltják ki, mivel mélyen kapcsolódnak értékeinkhez. Íme néhány gyakori érzés, amely akkor merülhet fel, amikor vitás kérdésekről beszélünk.

1. **Szenvedély:** A ellentmondásos témák erős szenvedélyt és intenzitást válthatnak ki. Az emberek mélyen elkötelezettnek érezhetik magukat a nézeteik mellett, és érzelmekkel átitatva védhetik a

meggyőződésüket. Ez a szenvedély származhat igazságérzetükből, személyes tapasztalataikból és/vagy bizonyos társadalmi változások iránti vágyukból.

2. **Düh és frusztráció:** Az ellentmondásos témák megvitatása során az egyének dühöt vagy frusztrációt érezhetnek, különösen akkor, ha olyan ellentétes nézetekkel találkoznak, amelyek megkérdőjelezzik saját meggyőződésüket, vagy ha úgy érzik, hogy nem hallgatják meg őket vagy nem értik meg őket. Ha nem teremtünk biztonságos környezetet vagy nem közvetítünk az esetleges nézeteltérések között, az érzelmek elszabadulhatnak, amely erőszakos nyelvezethez és kifejezőmódhoz, vagy frusztrációhoz és az igazságtalanság érzetéhez vezethetnek.
3. **Szorongás és félelem:** Az ellentmondásos témák szorongást és félelmet kelthetnek, különösen, ha mélyen személyes vagy érzékeny témákat érintenek. Az emberek félhetnek a kérdések valós vagy lehetséges következményeitől, aggódhatnak a saját jogaikra vagy életükre gyakorolt hatásuk miatt, és/vagy bizonytalannak érezhetik magukat a jövőt illetően.
4. **Empátia és együttérzés:** Az ellentmondásos témákról folytatott beszélgetések empátiát és együttérzést is kiválthatnak. Az egyének együtt érezhetnek azokkal, akiket érint a kérdés, és igyekeznek megérteni a különböző nézőpontokat, szívesen tanulnak tőbbet és mutatnak támogatást.
5. **Zűrzavar és bizonytalanság:** Az ellentmondásos témák általában nagyon összetettek és sokrétűek, és az emberek bizonytalannak vagy zavarodottnak érezhetik magukat, amikor róluk beszélnek. Az emberek nehezen tudnak eligazodni az ezeket a témákat (például az álhíreket) körülvevő árnyalatok és ellentmondásos információk között, ami frusztrációt vagy a túlterheltség érzését okozhatja, amely végül tagadáshoz vezethet.
6. **Remény és optimizmus:** Az ellentmondásos témák összetett jellege ellenére a viták reményt és optimizmust is ébreszthetnek. Különösen egy biztonságos környezetben zajló csoportos beszélgetés során az emberek inspirációt meríthetnek egymásból, és rájöhetnek, hogy a párbeszéd és a közös cselekvés révén lehetséges a pozitív változás. Lehet, hogy már nem érzik magukat egyedül, érzik a körülöttük lévő emberek energiáját, és reményt találhatnak a nagyobb megértés, empátia és változás lehetőségében.
7. **Csalódás és kiábrándulás:** Az ellentmondásos témák megvitatása néha csalódottsághoz vagy kiábrándultsághoz vezethet. Az egyének csalódhatnak az országukban uralkodó helyzet, a haladás (vagy akár a visszafejlődés) hiánya, a mélyen gyökerező megosztottság fennmaradása, vagy a status quo megkérdőjelezésére vonatkozó érzékelhető vonakodás miatt.
8. **Apátia és kimerültség:** Az ellentmondásos témák érzelmileg megterhelőek lehetnek, amely egyeseknél apátiát vagy fáradtságot okozhat. Az ellentmondásos témákkal való hosszas foglalkozás azt eredményezheti, hogy az emberek úgy érzik, a kérdések mélysége túlterheli őket, ami kimerültséget vagy az elfordulás iránti vágyat eredményezi.

Fontos **felismerni és érvényesíteni ezeket az érzelmeket az ellentmondásos témákról folytatott párbeszéd során**. Ha olyan **tiszteletteljes és empatikus környezetet** teremtünk, ahol az érzelmeket elismerik, az elősegítheti a konstruktívabb és értelmesebb beszélgetéseket.

HOGYAN LEHET BIZTOSÍTANI, HOGY A KIÁLLÍTÁSUNK BIZTONSÁGOS HELY LEGYEN?

A biztonságos tér úgy definiálható, mint

"egy tér, amely együttműködő, tiszteletteljes, és lehetőséget biztosít a nyílt párbeszédre, ahol a fiatalok kipróbálhatják, megoszthatják nézeteiket egy nyílt fórumon, ahol kritikus, mélyreható és tiszteletteljes vitát folytathatnak" – Forrás: Oxfam - Ellentmondásos témák tanítása. Útmutató tanároknak

Fontos, hogy gondosan megtervezze a vitapontokat, és felkészüljön az esetleges érzelmi reakciókra. **Azonban a vita váratlan pillanatban, egy műalkotás vagy egy történetmesélő videó előtt, egy olyan pillanatban, amikor nem terveztük, hogy ilyen beszélgetést folytatunk, felszínre törhet. A biztonságos térhez ezért facilitátori kompetenciákra, erőszakmentes kommunikációra és a csoport**

befogadására van szükség. Valójában fontos a határok kijelölése egy olyan befogadó beszélgetés számára, amelyben minden fiatal részt vehet. Ezt a füzetben javasolt alapszabályok felállításával lehet elérni. Erről az eszköztár utolsó fejezetében fogunk beszélni.

3. MILYEN VESZÉLYEK FENYEGETIK A DEMOKRÁCIÁT A KÜLÖNBÖZŐ ORSZÁGOKBAN, ÉS MIT VÁLTANAK KI BELŐLÜNK: REAKCIÓK, ÉRZELMEK ÉS KÖVETKEZMÉNYEK?

Megjegyzés: Az egyes projektországok leírásait maguk a fiatalok írták, ezért nem azonosak formailag és megközelítésben. Szerettük volna megőrizni a gondolatok egyediségét, ezért nem igazítottuk át a szövegeket.

Bosznia-Hercegovina

Bosznia-Hercegovina számtalan olyan kihívással néz szembe, amely jelentős veszélyt jelent demokratikus berendezkedésére. Ezek a kihívások a gazdasági nehézségektől és a fiatalok fenyegető elvándorlásától kezdve olyan állandósult problémákig terjednek, mint a szegénység, a patriarchátus, a gyűlöletbeszéd, a korrupció, az etnikai megosztottság, a fasiszta narratívák és a politikailag passzív állampolgárok.

A fiatalok elvándorlása kritikus kihívást jelent, amely hatással van az ország demográfiai összetételére és jövőbeli fejlődési potenciáljára. A gazdasági nehézségek, valamint a politikai helyzetből való kiábrándultság érzése sok bosnyák fiatalra késztetett, hogy külföldön keressen lehetőségeket. A tehetség és az energia elszívása tovább súlyosbítja a meglévő kihívásokat, öregedő népességet hagy maga után, és akadályozza a munkaerő dinamizmusát.

A gazdasági küzdelmekkel összefonódó szegénységnek szélesebb körű társadalmi következményei vannak. Fenntartja az egyenlőtlenség körforgását, korlátozza az oktatáshoz és az egészségügyi ellátáshoz való hozzáférést, és hozzájárul a társadalmi nyugtalansághoz. A következményeket nemcsak a közvetlen érintettek érzik, hanem a társadalom egésze is, mivel a gazdasági egyenlőtlenségek az igazságtalanság érzését erősítik és akadályozzák a társadalmi kohéziót.

A patriarchátus és a nemek közötti egyenlőtlenségek továbbra is fennállnak, és korlátozzák a nők teljes körű részvételét a politikai, gazdasági és társadalmi életben. Ezeknek az akadályoknak a leküzdése alapvető fontosságú a befogadóbb és igazságosabb demokrácia kialakításához, ahol a különböző hangok hozzájárulnak a politikák és döntések alakításához.

A gyűlöletbeszéd és a fasiszta narratívák elterjedtsége tovább fokozza a kihívásokat. A megosztó retorika nemcsak a kisebbségi csoportok biztonságát és jólétét fenyegeti, hanem aláássa a tolerancia és a pluralizmus elvét is, amelyek létfontosságúak egy egészséges demokrácia számára. Olyan környezetet alakít ki, amelyben a megkülönböztetés és a kirekesztés normalizálódik, akadályozva az egységes és harmonikus társadalom kialakulását.

A korrupció kikezdi a demokratikus intézmények alapjait, aláássa a közbizalmat és akadályozza a hatékony kormányzást. Fenntartja a büntetlenség kultúráját, és gátolja az erőforrások igazságos elosztását, súlyosbítva a szegénység és a gazdasági egyenlőtlenségek okozta kihívásokat.

A boszniai háború örökségét képező etnikai megosztottság továbbra is fennáll, ami akadályozza az egységes nemzeti identitás kialakulását. A daytoni megállapodás által létrehozott megosztó politikai struktúra hozzájárul a társadalom széttöredezettségéhez, ami akadályozza az együttműködést és a fejlődést.

A politikailag passzív állampolgárok még bonyolultabbá teszik a helyzetet. A polgárok politikai folyamatokból való kivonulása lehetővé teszi, hogy a megosztó narratívák teret nyerjenek, és akadályozza az elszámoltathatóság iránti igényt. Aktív és tájékozott választópolgárok nélkül az érdemi politikai változás lehetőségei megakadnak.

E fenyegetésekkel szemben a bosnyákok érzelmei a csalódottságtól és a kiábrándultságtól a félelemtől és a dühig terjednek. Az ilyen kihívásokkal jellemzett társadalomban való eligazodás összetettsége

sürgető és elszánt érzést ébreszt azokban, akik pozitív változásra törekszenek.

A tagadással vagy közömbösséggel való szembezálláshoz rugalmasságra és kollektív cselekvésre van szükség. A szilárd és virágzó demokrácia felé vezető út Bosznia-Hercegovinában tagadhatatlanul nehéz, de az emberek ellenálló képessége egy szebb és egységesebb jövőbe vetett kitartó reményről tanúskodik.

Olaszország

Hat nő. Különböző korú, etnikumú, nemzetiségű, kultúrájú, származású és történelmü. Mind különböző. Ami igazán összekötött minket, az a nemünk volt. Nőnek lenni számunkra Hatalmat, erőt és egyedülálló képességeket jelent. De Olaszországban, a mi nemzetünkben, 2023-ban, nőnek lenni diszkriminatív tényező a társadalmi szerkezetünkben. Megnéztük magunkat a tükörben, megfigyeltük egymást, és meghallgattuk testvéreink történeteit. Megosztottuk életünk számos olyan pillanatát, amikor nőként hátrányos helyzetbe kerültünk a családjunk, a társadalom, a törvény és a nemzetünk előtt. Rengeteg pillanat volt.

A megosztott történetekből kiindulva sokkal jobban megértettük, hogy a nemek közötti egyenlőtlenségek valójában mekkora fenyegetést jelentenek az olasz demokráciára. Ha az olasz lakosság 51.3%-ának, azaz a nőknek nincsenek meg ugyanazok a lehetőségei, mint a férfiakat alkotó 48.7%-éknak, akkor lehetetlen, hogy a hatalom egyenlően legyen megosztva. Egyszerűen lehetetlen, hogy mindkét nem egyenlő arányban legyen képviselve a politikában vagy a szakmai környezetben. Ha Olaszországban a férfiak és a nők nem tudnak ugyanarról a kiindulópontból elindulni, képzeljük el, hogy ugyanazokat az eredményeket éri el.

A diplomás nőknek csak 30%-a tölt be vezető szerepet a munkahelyén, még akkor is, ha több a diplomás nő, mint a diplomás férfi.

A többséget tehát könnyen diszkriminálják, mert hátrányos helyzetbe kerül, képtelen reagálni, és ezáltal kimászni ebből a helyzetből. Az olasz nők $\frac{1}{3}$ -a nem rendelkezik bankszámlával és így gazdasági függetlenséggel sem. Az is gyakori, hogy egy nő a patriarchális kultúra miatt nincs tudatában társadalmi helyzetének. Ez a narratíva már kiskorunktól kezdve azt tanítja nekünk, hogy a fiúk és a lányok különböznek egymástól, általában a kislányok kárára.

(Il denaro e le donne, ripartiamo dall'emancipazione finanziaria – 24. oldal)

A férfiak és nők közötti bérkülönbség 43.7%-os lemaradásban van. A háztartási munkák 75%-át a nők végzik fizetés nélkül. A nőkkel szembeni előítéletek az életünk minden területén növekszenek. Megbélyegeznek, kigúnyolnak, lekicsinyelnek minket. Arra készítetnek, hogy kockára tegyük saját értékünket, és hosszú távon megsemmisítik az erőnket, ellopják tőlünk.

(Il denaro e le donne, ripartiamo dall'emancipazione finanziaria – 24. oldal)

Az olasz nők 31.5%-a szenvedett el nemi alapú erőszakot és úgy tűnik, hogy ez a szám nem csökken. Ezekben a művészeti projekteken láthatjátok a harcunkat, a reakcióra való hajlandóságunkat és a bennünket bebörtönző társadalom megkérdőjelezését. A művek az erőnk és a hatalmunk manifesztumai. Senki sem lesz képes elvenni tőlünk, különösen ezekben az Olaszország számára nehéz időkben.

(Numero delle vittime e forme di violenza-Istat)

Az interszekcionális feminizmus pilléreiből kiindulva megértettük életünk végső célját: Akkor éri el harcunk célját, amikor társadalmunk minden egyes tagja ugyanarról a kiindulópontból csatlakozik az útra.

Magyarország

Magyarországnak, mint posztkommunista országnak rövid és törékeny a demokratikus története (1989-ig nyúlik vissza), így a 2010 óta bevezetett, különböző területeket érintő intézkedések (például a média, igazságszolgáltatás és választási rendszer vonatkozásában) sokak számára aggodalomra adnak okot és a demokráciát fenyegető veszélyként jelennek meg.

A másként gondolkodó médiumok elnyomása

Magyarországon a demokratikus értékeknek elsődlegesen azzal a kihívással kell szembenéznük, hogy az ellenzéki médiumok el vannak fojtva. Egy demokráciában elengedhetetlen, hogy az állampolgárok szabadon hozzáférhessenek a különböző nézetekhez, hiszen ezáltal lesznek képesek jól informált módon

döntést hozni a választásokon. A kormánypárt (Fidesz - Magyar Polgári Szövetség, 2010-től) összehangoltan folytatja a kritikus hangok elfojtását a médiavilágon belül és hatékonyan formálja át őket olyan módon, hogy saját politikai programját propagálja. A kormánypárt és szövetségesei megszerezték a tulajdonjogot egyes ellenzéki médiaszervezetek felett, így ezen egykor kritikus platformok mára a kormány hűséges támogatói lettek. Azokat a médiumokat, amelyek nem hajlandók a kormány érdekeihez igazodni erőszakkal bezárják, vagy súlyos működési korlátozásoknak vetik alá. Egy szembeeső példa erre a stratégiára a Klubrádió esete. 2021-ben ez volt az egyik utolsó bástyája a magyarországi ellenzéki médiának a rádiózásban, amelynek a frekvenciáját végül a kormányhoz közel álló Spirit FM médiaszolgáltatónak adták át. Ennek következményeként a magyar állampolgárok még inkább elveszítették annak a lehetőséget, hogy a választások során megalapozott döntéseket hozzanak. A kormánypárt most fokozott befolyással rendelkezik a magyarok által fogyasztott információk felett, lehetővé téve a dezinformáció terjesztését és az ellenzéki pártok igazságtalan bírálatát. Mindez megkönnyíti, hogy több választót lehessen meggyőzni a Fidesz támogatásáról, javukra billentve a választási mérleg nyelvét. A változások az érzelmek széles skáláját váltják ki Magyarországon. A beavatkozások egyeseknek a kommunista korszakot idézik vissza, mások neheztelnek a kormányra a kritika elfojtása miatt, mivel kulcsfontosságúnak tartják, hogy a magyarok továbbra is tisztában legyenek kormányuk megkérdőjelezhető cselekedeteivel. A vezető párt támogatói azonban hajlamosak elnézni kormányuk cselekedeteit. Válaszul az ellenzők frusztrációjukat fejezik ki, azt állítva, hogy a kormánypárt támogatói tagadásukkal akaratlanul is hozzájárulnak a demokrácia eróziójához.

A választási integritás csorbulása

A demokráciát fenyegető második veszély a szabad és tisztességes választások aláásása. A demokrácia alapköve a nyílt és tisztességes választás, amely lehetővé teszi az állampolgárok számára, hogy megválasszák vezetőiket és meghatározzák, hogy milyen módon kormányozzanak. A szabad és tisztességes választás elveit Magyarországon jelentős veszély fenyegeti. Annak ellenére, hogy a 2022-es országgyűlési választásokon a kormánypárt mindösszesen 54.13%-át szerezte meg a szavazatoknak, sikerült összegyűjtenie a parlamenti helyek 83%-át. Ez az eltérés elsősorban a választókerületek átalakításának stratégiájából fakad, amely a támogatóikat egyetlen körzetben összpontosítja, miközben az ellenzéki szavazókat szétszórja a különböző körzetekben. Ez a rendszer szisztematikus módon biztosít a kormánypártnak tartósan igazságtalan többséget a választókerületekben, és mozgásteret ad tekintélyes hatalom gyakorlására a Parlamentben anélkül, hogy jelentős ellenzékkal szembesülnének. Ez a riasztó helyzet a demokráciát fenyegeti, mivel azok a magyar állampolgárok, akik más pártokra adják le szavazatukat, úgy érzik, hogy a szavazás számukra értelmetlenné válik. Az ebben a környezetben élők reakciói az apátiától a kimerültségig terjednek. Közülük egyesek közönyössé váltak és arra a következtetésre jutottak, hogy a kormánypárt elleni kampány hiábavaló vállalkozás, mivel a politikai rendszer eleve elfogult. Mindeközben az ellenzéki párttagok kimerültek, miután 2010 óta sikertelenül próbálják megdönteni a kormánypártot.

A mindent átható korrupció

A demokráciát fenyegető harmadik veszély a korrupció formájában ölt testet, amelynek során a hatalmi pozícióban lévő személyek arra használják fel helyzetüket, hogy gazdagítsák saját magukat, illetve rokonaikat, barátait. Magyarország az Európai Unióhoz való csatlakozását követően jelentős pénzügyi támogatásban részesült az EU-s integráció megkönnyítésére. A kormányok még mindig pályázhatnak támogatásra a további integráció érdekében. A kormányokat azonban nem bízzák meg ezen alapok közvetlen kifizetésével, hanem inkább magánvállalkozásokkal való szerződésekre kötelezik őket. A közelmúltban a kormány következetesen olyan cégeknek ítélte oda szerződéseket, amelyeknek tulajdonosai közel állnak a hatalomhoz, és ezeknek a szerződéseknek a költségeit kirívóan felduzzasztották. A jogállamiság ebből fakadó megsértése tovább súlyosbítja a helyzetet, mivel a hatalmi pozíciókban lévők a státuszuknak köszönhetően továbbra is védve vannak a jogi következményekkel szemben. Az ilyen magatartás alapvetően ellentétes a demokratikus elvekkel. A magyarok egy részét felháborítja a nemzetüket átható korrupció, de ez az elégedetlenség nem terjed ki szélesebb körökre, főként a populista politika térnyerése miatt.

A nem kormányzati szervezetek korlátozása

A demokrácia negyedik kihívása a nem kormányzati / civil szervezetekre (NGO-k) vonatkozó korlátozások formájában jelenik meg. A nem kormányzati szervezetek a demokratikus változások alapvető szereplői, akik társadalmi és politikai reformokért szállnak síkra. Akadálytalan működésük a demokrácia egyik alappillére. A kormány feltűnően vonakodik a demokratikus eszméket valló szervezetek finanszírozásától, és további korlátozásokat vezetett be a külföldi pénzügyi támogatásban részesülő nem kormányzati szervezetekre. 2021-ben a kormány előírta, hogy a közélet befolyásolására alkalmas tevékenységet folytató nem kormányzati szervezeteket "külföldről támogatott szervezetként" regisztráltassák. Amennyiben ezek a szervezetek több mint 55 000 euróval rendelkeznek, éves ellenőrzésnek vethetők alá. Ez a politika ellenséges légkört teremt a nem kormányzati szervezetekben dolgozókkal szemben, és a magyar társadalomra jelentett állítólagos "fenyegetésként" mutatja be őket. A korlátozások súlyosan nehezedenek a civil szervezetekben dolgozók vállára, és aggodalmat keltenek bennük azzal kapcsolatban, hogy a szervezeteik és az általuk támogatott projektek életképesek-e. Miközben a civil szervezetekhez nem kötődő személyek valószínűleg közömbösek maradnak ezen korlátozásokkal szemben, a civil szervezetek munkatársai azt állítják, hogy az intézkedések figyelmen kívül hagyása veszélyezteti a demokratikus normákat, amely minden polgárt érint.

Németország

Németországban nagyon magas a demokratizáltsági szint. A "See the Signs" projekt során ez a firenzei "Walk of Privileges" workshopon vált világossá. Itt a műhely vezetője olyan mondatokat olvasott fel, mint például: "Az én országomban sajtószabadság van". Aki egyetértett, az léphetett egyet előre. A játék végére a német résztvevők messze vezettek - a német férfiak voltak a legmesszebb. Más országokkal összehasonlítva Németországban magas a demokratizálódás mértéke. Ugyanakkor a demokrácia Németországban is komoly kihívásokkal néz szembe.

A jobboldali pártok növekvő támogatottsága

A csökkenő gazdasági teljesítmény, a növekvő infláció, az emelkedő energiaárak és a menekültek növekvő száma miatt a jobboldali pártok támogatottsága tovább nőtt. Különösen Kelet-Németországban (amely a második világháború után 40 évig a Szovjetunió része volt), ahol az úgynevezett "Alternatíva Németorszáért" párt magas támogatottsággal rendelkezik. Az emberek már nem érzik magukat képviselve a kormánypártok által, és (radikális) változást akarnak. Anélkül, hogy relativizálni akarnánk, a jobboldali szavazói magatartás gyakran inkább a jelenlegi politikával szembeni bosszúság kifejeződése, mintsem a jobboldali eszmék teljes helyeslése. Az, hogy egyesek nem érzik magukat képviselve, komoly veszélyt jelent a demokráciára - akárcsak a jobboldali pártok megközelítései.

Növekvő egyenlőtlenségek

Nem utolsósorban a koronavírus-járvány során világossá vált, hogy Németországban nagyok az egyenlőtlenségek, és ez növekvő tendenciát is mutat. A világijárvány alatt nőtt a szegénységben élők száma, ahogy a milliomosok vagyona is. A növekvő (pénzügyi, valamint regionális és társadalmi) egyenlőtlenségek még inkább eltávolítják egymástól az embereket. A "különböző életmódok" közötti megosztottság, amelytől gyakran nem lehet szabadulni, megnehezíti a demokrácia működését. Az emberek küzdenek mások gondolatainak és tapasztalatainak megértésével, de a „csere” sokszor nem is lehetséges a különböző csoportok közötti kemény határok miatt.

Nincs egyenlőség a nemek között

A német alkotmány szerint Németországban a nők egyenrangúak a férfiakkal. A valóság azonban mást mutat. Egészen a közelmúltig több "Thomas" (egy nagyon gyakori német keresztnév) nevű ember volt a német igazgatótanácsokban, mint nő. A nők kevesebbet keresnek - még akkor is, ha ugyanazt a munkát végzik, mint a férfiak. Sokkal nagyobb valószínűséggel érinti tehát őket az időskori szegénység. Ráadásul az orvosi ellátás a férfiakra van szabva: gyakran csak férfiak testén végeznek vizsgálatokat. A nőknél ezért például a szívinfarktus sokkal gyakrabban marad észrevétlen - ennek következtében több nő hal meg benne, mint férfi. Még a törésterkekben használt bábukat is férfiak testéről modellezik, ezért a tesztek eredményei nem védik olyan jól a nőket, mint a férfiakat. Ráadásul a családon belüli erőszak - többnyire női - áldozatainak száma riasztó. Minden nap egy férfi megpróbál megölni egy nőt - minden harmadik nap sikerrel jár. Sajnos ezek a példák csak egy kis részét képezik a nőkkel szembeni

egyenlőtlen bánásmódnak. (A német csoport több kiállítási tárgya is foglalkozik a nemek közötti egyenlőtlenséggel Németországban.)

Rasszizmus és antiszemitizmus

Nemrég egy tanulmány kimutatta, hogy a németek európai összehasonlításban különösen rasszisták a feketékkel szemben. Azok az emberek, akik nem egyértelműen németek, itt jobban fenyegetve érzik magukat, mint más külföldi országokban. Ráadásul az antiszemitizmus mélyen gyökerezik az emberek tudatában. Felmérések szerint a németek nagy része egyetért az olyan antiszemita kijelentésekkel, mint például "A zsidóknak túl nagy hatalmuk van az országunkban".

A demokrácia veszélyei Németországban

A demokrácia, egy olyan rendszer, amelyet hajlamosak vagyunk életünk alapkövének tekinteni. Miközben látszólag tökéletesen működik, valószínűleg nagyobb veszélyben van, mint valaha. Az ezen való gondolkodás ráirányította a figyelmünket egy hatalmas problémára, amellyel szembe kell néznünk, és amely valószínűleg mindennél jobban árt a demokráciának: az összetartozás és a részvétel hiánya. A demokráciát a nép csinálja a népért. Ha azonban az emberek nem hajlandóak kivenni részüket a kemény munkából, akkor a rendszer nem tud tovább létezni. Szerencsére mindenki számára vannak lehetőségek a rendszer megmentésére, amelyben élünk, és amit remélhetőleg egyformán szeretünk.

4. HOGYAN BESZÉLJÜNK ELLENTMONDÁSOS TÉMÁKRÓL EMPÁTIÁVAL, AKTÍV HALLGATÁSSAL ÉS BEFOGADÓ HOZZÁÁLLÁSSAL?

Bár az emberek reakciói az ellentmondásos témákra nagyon impulzívák és intenzívek lehetnek, **az ellentmondás mélyebb gondolkodásra és megértésre is ösztönözhet**, amely további kutatásokhoz, az erkölcsi és politikai filozófia iránti nagyobb érdeklődéshez, valamint a nemzeti és nemzetközi jogszabályok vagy útmutatások jobb megértéséhez vezethet.

A Figyelj a jelekre! kiállítás lehetőséget teremt arra, hogy az emberek megismerjék a demokráciát fenyegető veszélyeket a különböző országokban, és arra is hogy kommunikáljanak egymással olyan kérdésekre összpontosítva, amelyekkel kapcsolatban eltérő álláspontot képviselnek. **A biztonságos térben lefolytatott beszélgetések** révén a látogatók új ismeretekre és a problémák megértésére tehetnek szert, és kritikusan értékelhetik saját értékeiket és attitűdjeiket. Ezáltal elgondolkodnak és fejlesztik azokat a készségeket is, amelyek ahhoz szükségesek, hogy saját életükben és közösségeikben meg tudjanak birkózni a kihívást jelentő körülményekkel.

Ha empátiával, aktív hallgatással és befogadó hozzáállással veszünk részt az ellentmondásos témák megvitatásában, az hozzájárulhat a konstruktívabb és értelmesebb beszélgetésekhez. Íme néhány stratégia, amely segít Önnek hatékonyan navigálni ezekben a vitákban, empatikusabb, befogadóbb és termékenyebb párbeszédet teremtve az ellentmondásos témákról, elősegítve a megértést.

1. **Állítson fel alapszabályokat a biztonságos tér megteremtése érdekében:** olyan környezet kialakítása, amelyben mindenki biztonságban érzi magát és nyugodtan kifejezheti a véleményét! Ösztönözze a tiszteletteljes párbeszédet, és határozza meg a beszélgetés alapszabályait! Bátorítsa a résztvevőket, hogy az ítélezéstől vagy személyes támadásoktól való félelem nélkül osszák meg gondolataikat!
2. **Nyitottsággal és tisztelettel közelítsen:** legyen nyitott a beszélgetésre, és őszintén hallgassa meg a különböző nézőpontokat! Bánjon másokkal tisztelettel, még akkor is, ha nem ért egyet az álláspontjukkal! Kerülje a feltételezéseket vagy ítéleteket motivációikról vagy jellemükről!
3. **Hallgasson aktívan:** hallgasson meg másokat úgy, hogy teljes figyelmet szentel nekik! Koncentráljon az álláspontjuk megértésére, ahelyett, hogy a válaszát megfogalmazná! Kerülje a félbeszakítást, és hagyja, hogy teljes mértékben kifejtessék gondolataikat!
Használjon nonverbális jeleket, például bólogatást vagy szemkontaktust, az elkötelezettség, érdeklődés kifejezésére!

4. **Mutasson empátiát és megértést:** törekedjen arra, hogy megértse a mögöttes érzelmeket, tapasztalatokat és értékeket, amelyek mások nézőpontját alakítják! Képzelve magát a helyükbe, és próbálja megérteni az aggodalmaikat és motivációikat! Fejezze ki empátiáját azzal, hogy elismeri érzéseiket és tapasztalataikat anélkül, hogy elutasítaná vagy érvénytelenítené azokat!
5. **Tegyen fel nyílt végű kérdéseket:** bátorítsa a mélyebb vitát és a gondolkodást olyan nyílt végű kérdésekkel, amelyek elősegítik a megfontolt válaszokat! Ez elősegíti a különböző álláspontok árnyaltabb megértését, és arra ösztönzi az egyéneket, hogy tisztázzák álláspontjukat!
6. **Ismerje fel a sztereotípiákat és győzze le őket:** ha egy beszélgetés sztereotípiákon és előítéleteken alapul, amelyekkel a látogató nincs tisztában. Mondja el: "Úgy tűnhet, hogy egy kis tudattalan sztereotipizálás folyik. A sztereotípiákat nehéz azonosítani, teljesen megértem". Ezen a ponton térjen ki az elhangzott gondolatokra és érvekre, elősegítve ezzel egy tiszteletteljesebb és termékenyebb beszélgetést!
7. **Keressük a közös hangot:** keresse meg az egyetértés vagy a közös értékek területeit, hogy közös alapot teremtsen! A közös pontok megtalálása segít a kapcsolatépítésben és megkönnyíti az együttműködésen alapuló megbeszélést. Ez lehetővé teszi, hogy olyan megoldásokat találjunk, amelyek több szempontból is megközelítik a problémákat.
8. **Kezelje az érzelmeket és maradjon nyugodt:** a vitás témák érzellemmel tölthetnek. Fontos, hogy kezelje saját érzelmeit és maradjon nyugodt a beszélgetés során! Szükség esetén tartson szüneteket, hogy visszanyerje nyugalmát, és elkerülje a konfliktusok eskalálódását! A produktív légkör fenntartása érdekében inkább megfontoltan reagáljon, mintsem impulzívan.
9. **Ismerje fel a korlátokat és a tanulási lehetőségeket:** nem biztos, hogy mindenre van válasza, és a nézőpontok idővel változhatnak. Legyen nyitott a másoktól való tanulásra, és hajlandó felülvizsgálni saját meggyőződéseit! Ismerje el a megvitatott kérdések összetettségét és azt a lehetőséget, hogy a beszélgetés során új felismerésekre tehet szert!
10. **Pozitívan fejezze be a beszélgetést:** Törekedjen arra, hogy a beszélgetés pozitív és építő jellegű legyen! Foglalja össze a megvitatott főbb pontokat, fejezze ki háláját az eszmecseréért, és erősítse meg a tiszteletteljes párbeszéd fontosságát!

5. HOGYAN KOMMUNIKÁLJUNK ELLENTMONDÁSOS TÉMÁKRÓL SZÓLÓ MŰVÉSZETI KÉRDÉSEKRŐL A KÜLÖNBÖZŐ OKTATÁSI ÉS KULTURÁLIS HÁTTERRREL RENDELKEZŐ FIATALOKNAK?

A művészet az egyik legalapvetőbb emberi jogot testesíti meg: a jogot, hogy kreatív, egyedi és határozott módon fejezzük ki magunkat.

A művészet az emberi tapasztalat tanúja, valami felbecsülhetetlen értékű dolgot hoz létre önmagunk és a világ számára.

A művészet függ az emberi jogoktól, és az emberi jogok is függenek a művészettől.

A művészet akkor is képes kommunikálni, amikor a szavak már nem tudnak, váratlan, erőteljes üzeneteket küldve, amelyek visszhangot keltenek a művészetet befogadó emberekben.

A művészet segíthet a művésznek túlélni, boldogulni, megbirkózni a traumával és az igazságtalansággal.

A művészet képes beszámolni, képes vizualizálni és alakítani egy jobb jövőt. A művészet olyasmit hoz létre, ami korábban nem létezett.

A művészet egy olyan nyelv, amely legyőzi a nyelvi akadályokat.

A művészetet a szabadság, a demokrácia és az emberi jogok ellenzői "veszélyesnek" érezhetik. Ma sok példát látunk arra, hogy a művészi hangokat elnyomják vagy ellenőrzik, a művészi alkotásokat megsemmisítik. Meg kell védenünk a művészetek és a véleménynyilvánítás szabadsága közötti kapcsolatot. Ez a demokráciák védelmének is fontos *jele*.

A művészet számos koncepciót közvetít, néha a művész saját koncepcióján túl. Ezért nem csak ellentmondásos beszélgetéseket kell tudnunk lefolytatni, hanem a művészetet magát is tudni kell közvetíteni.

Az ellentmondásos témákkal kapcsolatos művészet közvetítése a különböző iskolázottságú és kulturális háttérű fiatalok számára átgondolt és érzékeny megközelítést, de némi stratégiát is igényel.

1. **Legyen tudatában az elgondolkodtató műalkotásoknak**, tanulmányozza őket, és próbálja meg előre jelezni a lehetséges reakciókat, és alkalmazza a fenti, 4. fejezetben foglalt részeket.
2. **Legyen tisztában a kiállítást jellemző művészeti formák sokféleségével**, mivel ez a sokféleség a látogatók élményét is befolyásolhatja! Egyes művészeti formák értékrendjüknek és háttérüknek megfelelően jobban, kevésbé vagy egyszerűen csak másképp hatnak rájuk. Ha például egy bizonyos országra nagyon jellemző művészeti formáról van szó, akkor lehet, hogy többet kell dolgoznia a lista 3. pontjánál, amikor előkészíti a terepet a kiállítással kapcsolatos élményeikhez.
3. **Legyen tisztában a kulturális különbségek miatti kulturális érzékenységre**, és kerülje a résztvevők háttérére vonatkozó feltételezéseket! Kérdésekkel szerezzen több információt a résztvevők háttéréről, és mindig ügyeljen arra, hogy a művészet és a beszélgetések érzékenyek legyenek a különböző kulturális nézőpontokra (további információk a 6. szakaszban)!
4. **Kontextus biztosítása**: mivel nemzetközi kiállításról van szó, a bemutatás előtt fontolja meg a különböző műalkotások történelmi, társadalmi és kulturális kontextusának megismertetését! Különösen a fiatalabb látogatók számára lehet hasznos, ha megértik az ábrázolt témák jelentőségét és azt, hogy miért ellentmondásosak.
5. **Ne vegyen semmilyen információt magától értetődőnek!**
6. **Ösztönözze a kritikus gondolkodást a 4. szakaszban javasolt nyílt végű kérdések feltevésével!** Általánosságban győződjön meg arról, hogy a 4. szakaszban szereplő összes pontot lefedi!
7. **Vendégladók és művészek meghívása élőben**: hívjon meg művészeket, aktivistákat vagy szakértőket, hogy élőben osszák meg meglátásaikat és tapasztalataikat a kiállítások fizikai vagy virtuális tárlatvezetése során! Jelenlétük erősítheti a kontextust és elmélyítheti a látogatók megértését.
8. **Használjon kortárs és történelmi példákat**: Használjon kortárs és történelmi műalkotásokat annak bemutatására, hogy az ellentmondásos kérdések a történelem során mindig is jelen voltak, és továbbra is aktuálisak! Induljon ki az egyes műtárgyak Önben felmerülő összefüggéseiből, jegyezze le és ossza meg ezeket a kiállítási tárlatvezetések során!
9. **A kutatás ösztönzése**: Bátorítsa a résztvevőket, hogy önállóan kutassák a témákat, elősegítve ezzel a művészetten túli mélyebb megértést.
10. **Visszajelzés és reflexió**: Adjon lehetőséget a résztvevőknek, hogy reflektáljanak a tapasztalatokra! Mit tanultak? Hogyan befolyásolta a szemléletüket? Ez segít megszilárdítani a tanulási folyamatot. A fizikai vagy virtuális kiállításon hozzon létre egy záró teret, ahol a résztvevők kifejezhetik érzéseiket és gondolataikat, és megoszthatják a tanultakat!

6. HOGYAN LEHET BIZTOSÍTANI A MULTIKULTURÁLIS PERSPEKTÍVÁT A TÉMÁKBAN ÉS A KIÁLLÍTÁSBAN?

A multikulturális perspektíva biztosítása egy művészeti kiállításon gondos tervezést és a különböző kulturális háttérű figyelembevételét igényli. Íme a javaslatok, hogyan érhető ez el:

1. **Alkosson sokszínű csapatot**: győződjön meg róla, hogy a felkészítői részt vettek vagy bevonták Önt a kiállítással és a műalkotásokkal kapcsolatos kultúrközi reflexióba, mielőtt az első

tárlatvezetésre sor kerül!

2. **Ne feledje a kutatás és a konzultáció fontosságát:** A kiállításról szóló anyagok olvasásakor végezzen kutatást a kulturális árnyalatokról, történetekről és érzékenységekről, amelyek a tárgyalt témákhoz kapcsolódnak, mielőtt a tárlatvezetők képzését megkezdi! Konzultáljon a kiállításon bemutatott kultúrákból származó személyekkel, hogy betekintést nyerjen és biztosítsa a hitelességet, pontosságot!
3. **Fordítson figyelmet a kulturális és interkulturális érzékenységre:** ne feledje, hogy a kultúra befolyásolhatja az egyéneket, valamint azok feltételezéseit és elvárásait, és konfliktusokhoz vezethet! Szorítsa háttérbe saját feltételezéseit és értékeit! Gondoljon a saját kultúrájára, annak pozitív aspektusaira, korlátaira, arra, hogy külföldön milyen sztereotípiák övezik; ha kétségei vannak a kultúráját övező sztereotípiákkal kapcsolatban, kérje ki a nemzetközi csapat többi ifjúságsegítőjének véleményét! Próbáljon meg többféle perspektívát kialakítani, amely túlmutat azon, amiben felnőtt, amit tanult vagy amit gondolt. Növelje a kétértelműséggel szembeni toleranciáját: egyes kultúrák olyan módon fejezik ki magukat, ami zavarba hozhat minket; legyen türelmes, és kövesse a 4. pontban szereplő összes tippet a jobb megértés elősegítése érdekében! Ne feledje, hogy olyan nyitott kérdéseket tegyen fel, amelyek kulturálisan megfelelőek: egyes kultúrák mély traumákkal rendelkezhetnek. Fogalmazzon meg előre nyitott kérdéseket a kiállítás megelevenítésére, és beszélje meg azokat a különböző háttérű emberekkel, hogy biztos legyen abban, hogy tiszteletben tartják az érzékenységüket!
4. **Interkulturális visszajelzés és reflexió:** Amint azt az 5. szakaszban javasoltuk, a visszajelzés és a reflexió utolsó szakasza igazán fontos. Kérjük meg a látogatókat, hogy osszák meg a kiállítással kapcsolatos saját tapasztalataikat, reflektálva és megosztva kulturális háttérüket és annak az élményre gyakorolt hatását is. Vannak, akik beszélni fognak, mások inkább más módon fejezik ki magukat. Készítsen egy (fizikai vagy virtuális) látogatói könyvet, amelyben a látogatók kifejezhetik gondolataikat és érzéseiket! A fizikai térben kialakíthatunk egy falat a visszajelzéseknek, ahol szavakkal vagy rajzokkal reflektálhatnak a kiállításra a látogatók (akár post-itek segítségével).
5. **Folyamatos tanulás:** A kiállítás előrehaladtával a látogatók interakciói és visszajelzései alapján folyamatosan tanulni és alkalmazkodni fog. Bizonyára a reprezentáció javítása érdekében is kiigazításokat fog végezni a tárlatvezetés során.

Ne feledje, hogy a multikulturális perspektíva kialakítása folyamatos erőfeszítés, amely alázatot, nyitottságot és a másoktól való tanulás iránti elkötelezettséget igényel, és elengedhetetlen hozzá a biztonságos tér megteremtése.

7.HOGYAN LEHET A KIÁLLÍTÁS LÁTOGATÓIT ONLINE ÉS SZEMTŐL-SZEMBEN BEVONNI AZ ELLENTMONDÁSOS TÉMÁKRÓL VALÓ ELMÉLKEDÉSBE?

Az online és a személyes kiállítás kreatív, jól átgondolt felépítése hozzájárul ahhoz, hogy a látogatók számára vonzó környezetet teremtsen. Nézzük meg együtt, milyen egyéb stratégiákat tudnánk még bevezetni a látogatók elkötelezettségének további fokozása érdekében. Az összes javaslat online és offline térben egyaránt megvalósítható!

1. **Tervezzon élő előadásokat:** ha az egyik műalkotás mondjuk egy tánc-koreográfia, vagy egy dal, vagy egy előadás, akkor meghívhatja a művészeket, hogy valami különlegeset adjanak elő élőben. Gondolkodjon más művészek meghívásán is, akik művészetükkel tovább fokozhatják az érzelmi elkötelezettséget, és amelyek illeszkednek a kiállítás témájához, hangulatához és céljaihoz.
2. **Interaktív workshopok biztosítása:** szervezzon workshopokat, amelyek lehetővé teszik a látogatók számára, hogy a kiállítás témái által inspirált saját művészeti alkotásokat hozzanak létre! Ez a gyakorlati tapasztalat mélyebb személyes gondolkodáshoz vezethet.
3. **Tervezzon művészeti alapú reflexiós tevékenységeket:** valósítson meg olyan tevékenységeket, amelyek arra ösztönzik a látogatókat, hogy értelmezzék a műalkotás üzenetét vagy szimbolikáját, és

gondolkodjanak el azon, hogy az hogyan kapcsolódik a vitatott kérdéshez!

4. **Állítson fel kérdésállomásokat:** állítson fel állomásokat a kiállításon tárgyalt ellentmondásos témákkal kapcsolatos elgondolkodtató kérdésekkel! Kövesse a 4. és 5. fejezetben szereplő összes tippet!
5. **Vitaforumok és előadások szervezése:** hívjon meg szakértőket, művészeket és aktivistákat, hogy vegyenek részt a témákról szóló vitaforumokon vagy előadásokon!
6. **Tervezen egy reflexiós teret:** a kiállításon belül alakítson ki olyan csendes helyeket, ahol a kiállítás látogatói leülhetnek, elmélkedhetnek, és lejegyezhetik gondolataikat a rendelkezésre bocsátott jegyzetfüzetekbe! Online térben pedig biztosítson néhány pillanatnyi csendet, mielőtt folytatná a tárlatvezetést.
7. **Hozzon létre egy véleményfalat:** állítson fel falakat (valós / online), ahol a látogatók leírhatják a kiállítással kapcsolatos reflexióikat, véleményüket és kérdéseiket! Ez vizuálisan is megjeleníti a különböző nézőpontokat, és lehetővé teszi, hogy a zárkózottabb látogatók is helyet kapjanak a véleménynyilvánításra.
8. **Indítson közösségi média kihívásokat:** indítson olyan kihívásokat, amelyek arra ösztönzik a látogatókat, hogy a kiállítás által inspirált saját művészeti alkotásokat vagy írásokat hozzanak létre, és osszák meg azokat a közösségi média platformokon!
9. **Digitális források létrehozása:** biztosítson letölthető forrásokat, például vitaanyagokat vagy háttérinformációkat, amelyek segítségével a látogatók elgondolkodhatnak a kiállítás tartalmán!
10. **Interaktív kvízek és felmérések:** a látogatókat arra ösztönzik, hogy teszteljék a műalkotások témájával vagy kontextusával kapcsolatos ismereteiket, és gondolkodjanak saját véleményükről.
11. **Értékelő lapok:** Digitális értékelő lapok, amelyek lehetővé teszik a látogatók számára, hogy megosszák gondolataikat, érzéseiket és javaslataikat az online kiállítási élménnyel kapcsolatban.

8.BETEKINTÉS A KÖZÖSSÉGI FILOZÓFIA MÓDSZERÉBE

A Közösségi filozófia (P4C) párbeszédre alapuló módszer, más néven Gyerekefilozófia olyan oktatási módszer, amely a **kritikai gondolkodást, a nyitottságot és a filozófiai felfedezést ösztönzi minden korosztály, köztük a gyermekek körében**. Célja, hogy olyan légkört alakítson ki, ahol a résztvevők filozófiai és etikai témákról reflektív és értelmes beszélgetéseket folytathatnak. A P4C gyakran közösségi környezetben, osztálytermekben és vitakörökben zajlik, így nagyon hasznos módszertan, amely inspirálja munkánkat a Figyelj a jelekre! online és offline kiállításán belül is.

1. A párbeszéd segíthet a nyílt végű kérdések megfogalmazásában: A P4C a szókratészi módszerből merít ihletet, amely a kritikai gondolkodás és az ötletek mélyebb feltárásának ösztönzése érdekében, nyílt végű kérdéseket tesz fel. A P4C foglalkozásokon a facilitátorok vagy maguk a résztvevők tesznek fel filozófiai kérdéseket, amelyek arra ösztönzik a résztvevőket, hogy elemezzék a fogalmakat, megkérdőjelezzék a feltételezéseket és kifejtsek gondolataikat. Elképzelhető, hogy a kiállítás vezetői filozófiai kérdéseket tesznek fel, hogy beindítsák a reflektív gondolkodást.

2. Közösségi együttgondolkodás: A P4C elősegíti azt a folyamatot, amelyben a résztvevők együttműködnek a filozófiai témák feltárásában. Ez a közösségi megközelítés az aktív figyelmet, a tiszteletteljes párbeszédet és a különböző nézőpontok megosztását támogatja; tökéletesen illeszkedhet például a Figyelj a jelekre! kiállításon belüli azoknak a tereknek a kialakításához, amelyeknél a látogatóktól visszajelzést kérünk. Ez még többet tesz hozzá ahhoz, amit az előző részben megosztottunk, mivel a reflexió olyanná válik, amit a látogatók egész csoportja, közösséggé alakulva, további kérdésekkel táplál. Ez arra ösztönözhet bennünket, hogy hangsúlyozzuk a reflexió kollektív dimenzióját.

3. Stimulus: A beszélgetések elindításához a moderátorok ún. filozófiai stimulusokat használnak, például irodalmi, művészeti alkotásokat, forgatókönyveket, filmeket és gondolatébresztő kérdéseket. Ezek az ingerek kiindulópontként szolgálnak a résztvevők számára, hogy filozófiai kérdésekkel foglalkozzanak. A Figyelj a jelekre! című műalkotások nagyon jól működhetnek ösztönzőként, de a vezetők más ösztönzőket is használhatnak: idézeteket, más műalkotásokra való hivatkozást, dalokat, bármit, ami felkeltheti a

kíváncsiságot és elindíthatja a párbeszédet. A mi projektünkön belül azonban fontos, hogy ne essünk túlzásokba a további stimulusokkal. A projekt művészei által kidolgozott műalkotások bőven elegendőek lehetnek.

4. Ösztönözze a reflektív gondolkodást: A résztvevőket arra ösztönzik, hogy mélyen és kritikusan gondolkodjanak a feltett kérdésekről. A reflektív gondolkodás révén fejlesztik érvelési képességeiket, mérlegelik az alternatív nézőpontokat, és értékelik a különböző ötletek következményeit. Amint azt az előző szakaszok megállapították, a Figyelj a jelekre! kiállítás minden bizonnyal időt és teret, valamint útmutatást biztosít a kritikai gondolkodáshoz.

5. Hozzon létre befogadó környezetet: A P4C biztonságos és inkluzív teret teremt, ahol a résztvevők nyugodtan megoszthatják gondolataikat és felfedezhetik ötleteiket anélkül, hogy félnének az ítélektől. Ez a légkör elősegíti a nyílt párbeszédet és a felfedezést. Az előző részek instrukcióit/pontjait követve biztosítjuk, hogy ez legyen kiállításunk egyik vezérelve.

6. A facilitátor szerepe: A moderátorok kulcsszerepet játszanak a viták irányításában anélkül, hogy saját álláspontjukat erőltetnék. Arra ösztönzik a résztvevőket, hogy alakítsák ki saját értelmezéseiket, és tiszteletteljes beszélgetést folytassanak le.

7. Fiatalok megerősítése: A P4C-t gyakran használják oktatási környezetben, hogy a gyermekeket és fiatal felnőtteket képessé tegyék a kritikai gondolkodásra, a magabiztos önkifejezésre és az összetett gondolatokkal való foglalkozásra. Segít nekik a hagyományos egyetemi tantárgyakon túlmenően fontos életvezetési készségeket fejleszteni. Ne felejtse el bevonni az iskolákat a Figyelj a jelekre! projektbe, mivel annak globális állampolgárságra nevelő megközelítése, a megosztott interkulturális oktatás elveivel és művészeti elemeivel együtt mélyen gazdagítja a diákok tanulási tapasztalatát.

8. Az erények: A P4C foglalkozások gyakran elősegítik az olyan erények ápolását, mint az empátia, az érdeklődés, a tisztelet és a nyitottság. Ezek az erények hozzájárulnak a résztvevők általános növekedéséhez és fejlődéséhez.

9. Biztosítson változatos filozófiai témákat: A P4C foglalkozások a témák széles skáláját vizsgálhatják, az etikától és az igazságosságtól kezdve a szépségtől és az identitásig. A cél az, hogy a résztvevőket absztrakt fogalmakról és azok valós következményeiről való elmélyült gondolkodásra ösztönözzék. A Figyelj a jelekre! projekt filozófiai jellegű, mivel a demokráciát és az emberi jogokat fenyegető veszélyeknek a filozófiához is kapcsolódó releváns etikai vonatkozásai vannak.

10. Párbeszédes feltárás: A P4C hangsúlyozza a párbeszédet, mint az ötletek feltárásának eszközét, ahelyett, hogy végleges következtetésre jutnánk. A hangsúly a gondolkodás és a kommunikáció folyamatán van, nem pedig a "helyes" válaszokra. Amint azt az előző fejezetekben kifejtettük, a Figyelj a jelekre! kiállítás olyan reflektív teret biztosít, ahol a művészek megosztják műalkotásaikat, és az útmutatók megkönnyítik az érzések, gondolatok, tapasztalatok stb. cseréjét.

11. Alkalmazkodó megközelítés: A P4C adaptálható különböző korcsoportokhoz és kontextusokhoz, így sokoldalú módszer a filozófiai gondolkodás és párbeszéd elősegítésére a legkülönbözőbb környezetben. Miközben a kiállítások facilitációjára vonatkozó megközelítésünk jellemzőit megtartjuk, a kiállítás vezetőinek a látogatókhoz kell igazítaniuk a facilitációt.

9.CSOPORTVEZETÉS ÉS VISSZAJELZÉS, VALAMINT EGYÉB GYAKORLATI TECHNIKÁK

A csoportvezető felelős azért, hogy a csoporttagokat egy egészséges és céltudatos beszélgetés felé vezesse,

amely segít nekik abban, hogy azokkal a kérdésekkel foglalkozzanak, amelyek miatt a csoport összejön.

A sikeres megközelítés kulcsa **annak biztosítása, hogy az a tér, ahol a foglalkozást tartjuk, biztonságos legyen a csoport számára.** Ez azt jelenti, hogy olyan teret kell biztosítani, amely **együttműködő, tiszteletteljes, és lehetőséget ad a nyílt párbeszédre**, ahol a résztvevők - jelen esetben a mi kiállításvezetőink - nyíltan megoszthatják nézeteiket, mélyreható és tiszteletteljes módon.

Minden egyes kortárcsoport-találkozót gondosan meg kell tervezni és át kell gondolni: a kortárs csoportvezetőnek felkészültnek kell lennie, hisz a kortárs csoport aktív részvétele alapvető fontosságú.

Ne feledje, hogy a nem-formális oktatásban a **résztvevők a tanulási folyamat valódi főszereplői!** **Mondhatjuk, hogy fontosabbak, mint maga a téma (vagy ők maguk).** Minden pillanatban szívesen látottnak, nyugodtnak és biztonságosnak kell érezniük magukat, és érdemes mindig együtt tartani a csoportot (abban az esetben, ha a facilitáció 1 napnál hosszabb ideig tart), és biztosítani, hogy senki se hiányozzon. Minden egyes nézőpont gazdagítja a vitát és a munkát, ráadásul a csoport egyben tartásával nagyobb lesz a kohézió, ami igen hasznos lesz a projekt következő lépései során is.

Mivel a témák ellentmondásosak és a résztvevők központi szerepet játszanak, mindig tartsa szem előtt, hogy egy-egy érzékeny kérdés személyesen érintheti a fiatalokat! Érdemes a tervezett foglalkozás előtt megbizonyosodni arról, hogy szívesen beszélgetnek-e a témáról, vagy lehetőséget adni nekik arra, hogy szükség esetén elhagyják a termet, amikor úgy érzik, hogy ez szükséges.

Az alábbiakban az ifjúságsegítők által végezhető tevékenységekre teszünk javaslatot, hogy a tárlatvezetőket a kiállítási tárlatvezetések legjobb lebonyolítására képezzük ki.

FONTOS MEGJEGYZÉS: Nem adtunk meg időkeretet, mert az egyes tevékenységekre szánt idő a résztvevők számától, tudásuk és tudatosságuk szintjétől stb. függően változik. Ezeket a tevékenységeket olyan csoportokhoz javasoljuk, akik már ismerik egymást; amennyiben új résztvevőkkel van dolga, válasszon valamilyen feszültségoldó vagy ismerkedő játékot. Olvassa el figyelmesen az új játékokat, ossza be az időt, és előzetesen készítsen listát illetve készüljön a szükséges anyagokkal!

9.1 ALAPSZABÁLYOK

Fontos a határok kijelölése egy olyan befogadó vita számára, amelyben minden fiatal részt vehet. Különösen hatékony módja a vita iránti felelősségvállalás megteremtésének, ha a csoport már az elején megfogalmazza saját maga számára az alapszabályokat. A csoport ezután képes lesz szabályozni saját tanulási folyamatát; azonban ügyeljen arra, hogy az alapszabályok tartalmazzák a következőket:

- Egyszerre csak egy személy beszélhet - nem szabad félbeszakítani.
- Mutasson tiszteletet mások nézetei iránt.
- Az eszmét, ne az embereket kérdőjelezze meg.
- Használjon megfelelő nyelvezetet - ne tegyen sértő megjegyzéseket.

Ne feledje, hogy figyeljen arra, ki beszél, és engedje meg, hogy mindenki kifejtthesse a véleményét, hogy mindenki meghallgatásra és tiszteletre találjon! Mindig próbáljuk megkérni a fiatalokat, hogy indokolják meg, miért van egy adott véleményük, mivel ez elengedhetetlen a kritikai gondolkodás fejlesztéséhez.

A téma érzékenységtől vagy a tevékenységtől függően célszerű lehet az osztályt kisebb csoportokra vagy párokba osztani. Ez biztosítja a nagyobb bizalmat, és lehetővé teszi a kevésbé magabiztos fiatalok számára, hogy oldott légkörben fejtsek ki véleményüket. Miután meghatározta az alapszabályokat, kezdje el azokat a tevékenységeket, amelyek felkészítik a fiatal segítőket az online és offline kiállításon történő tárlatvezetések megkönnyítésére.

Íme egy javaslat a lehetséges tevékenységekről és néhány tipp a facilitáláshoz.

9.1 BRAINSTORMING

A brainstorming egy olyan technika, amellyel új témát lehet bevezetni, kreativitásra ösztönözni és gyorsan új ötleteket generálni. Egy konkrét probléma megoldására vagy egy kérdés megválaszolására szolgál. További információért látogasson el a Mindtools weboldalára.

A gyakorlatban:

- Döntse el, hogy milyen témát szeretne megvitatni, és fogalmazza meg egy olyan kérdéssé, amelyre többféle válasz is lehetséges; használhatja a kérdést: MIK AZ ÖN ÉRTÉKEI?

- Írja fel a kérdést úgy, hogy mindenki láthassa (használhat online eszközöket, például [az Answergarden-t](#)) egy táblára vagy papírra (ne feledje, hogy minden anyagot előzetesen készítson elő);

- Kérje meg a résztvevőket, hogy szóljanak hozzá, írják fel ötleteiket a táblára vagy egy poszterre kulcsszavak vagy rövid, felsorolásszerű mondatok formájában;

- Amikor a résztvevők kifogynak a javaslatokból, kérje meg őket, hogy kommentálják, gondolják tovább a már felmerült javaslatokat.

- Megjegyzés:

- o Írjon le minden új ötletet! Gyakran a legkreatívabb ötletek a leghasznosabbak és legérdekesebbek!

- o A tevékenység végéig senki sem kommentálhatja vagy ítélni meg a leírtakat. Bizonyos esetekben megkérheti, hogy ne ismételjék meg a már elhangzott gondolatokat.

- o Bátorítson mindenkit a részvételre!

- o Csak akkor ossza meg ötleteit, ha az a csoport bátorításához szükséges!

- o Ha egy javaslat nem egyértelmű, kérje a javaslat további kibontását!

9.2 BESZÉLJÜNK A DEMOKRATIKUS ÉRTÉKEKRŐL

A vita megkönnyítésére a Fish Bowl módszer használható. Nagyon hasznos, ha a résztvevők reflexióit akarjuk megismerni. Ennél a módszernél általában minden résztvevő egyenként felír egy vagy több post-it cetlire egy kérdést vagy reflexiót, amelyet névtelenül szeretne megosztani a csoporttal. Esetünkben a demokratikus értékeket (amelyek az 1. szakaszban szerepelnek, mint például az egyéni szabadság és az emberi jogok, a jogállamiság stb.) érdemes egy-egy post-it-re írni, összehajtogatni és a "Fish Bowl-ba" (ez lehet kalap, doboz stb.) tenni.

Ezután egy kört alkotunk, benne három székkal. Három önkéntes leül a kisebb körben lévő 3 székre, és elővesz egy post-it cetlit. Ezzel egy informális beszélgetés kezdődik a post-it tartalmával kapcsolatban. Ha valaki a külső körből szeretne beszélni a post-it témájával kapcsolatban, akkor megérinti a vállán a belső körből azt a személyt, akit helyettesíteni szeretne, és átveszi a helyét. Ugyanígy folytatják az összes post-it elolvasását és kommentálását (ha szükséges). Mi a közös ezekben a szavakban?

A facilitátor moderálja a vitát, tartja az időt, hogy az összes post-it elolvasható legyen, és ha szükséges, részt vehet az ülésen úgy, hogy a belső körből valakit helyettesítsen.

Ha kevés a résztvevő, akkor egyszerű körben ülhetünk, és a belső székkör nélkül is elővehetjük a post-it-eket.

Íme egy videó, hogy jobban el lehessen képzelni a tevékenységet:
<https://www.youtube.com/watch?v=TIlz1sQSGGI>

9.3 AZ „ÉRZELMEK CSENDES TERE”

A résztvevők számának megfelelően készítsen 1 vagy több plakátot (a résztvevőknek egyszerre kell tudniuk állni vagy ülni a plakát körül) a következő címmel: MIT ÉRZEL, AMIKOR HALLOD, HOGY AZ EMBEREK A DEMOKRÁCIÁT FENYEGETŐ VESZÉLYEKKEK KAPCSOLATOS KÉRDÉSEKRŐL BESZÉLNEK?

(érdemes egy konkrét témát kiválasztani, például a nemi alapú erőszakot)

Helyezze a plakátot/plakátokat a padlóra vagy egy asztalra, tegyen be egy kis zenét a relaxáció, a koncentráció és a motiváció érdekében, és kérje meg a résztvevőket, hogy ragadjanak filctollat, és kulcsszavakkal és kis mondatokkal fejezzék ki gondolataikat a plakáton, kapcsolódva egymás véleményéhez. A szabály: ne beszélj, csak fejezd ki magad írásban, rajzban stb.

Íme egy videó, hogy jobban el tudd képzelni a tevékenységet:
https://www.youtube.com/watch?v=obw_aKoFWEE

9.4 EGY ELLENTMONDÁSOS TÉMÁRÓL FOLYTATOTT VITA SZIMULÁCIÓJA

Készítsen elő egy témát és egy lehetséges párbeszéd-forgatókönyvet! Kérje meg a résztvevőket, hogy vitassák meg a témát, és figyelje meg a reakcióikat! A szimuláció célja, hogy megmutassa nekik és meg tapasztalják a résztvevők lehetséges különböző reakcióit (amelyeket a 2. szakasz tartalmaz).

Kövesse a beszélgetésüket, és ha szükséges, játsszon szerepet (anélkül, hogy tudnák, hogy szerepet játszik)! Reagálhat dühösen valamire, amit mondtak (ez teljesen váratlan lenne, de ne feledje, hogy ebben az esetben szimulál, valamilyen módon inkább színészkedik, mint közvetít), szorongva, empatikusan, szenvedélyesen, magabiztosan, kiábrándultan, csalódottan, optimistán stb.

A beszélgetés végén kérdezze meg őket: Hogyan érezted magad a reakcióim során? Ez segít a kiállításvezetőknek felkészülni a látogatók lehetséges forgatókönyveire.

9.5 BIZTONSÁGOS TÉR A KIÁLLÍTÁS SZÁMÁRA

Ossza a résztvevőket 2 csoportra: az egyik az offline, a másik az online csoport. Mindkét csoportnak brainstormingot kell végeznie a kérdésről: HOGYAN LÉTESÍTHETŐ BIZTONSÁGOS TÉR AZ OFFLINE/ONLINE KIÁLLÍTÁS SORÁN?

Kérje meg őket, hogy írják le javaslataikat, és tartsanak egy plenáris kört, hogy megosszák azokat. Melyek a közös szabályok? Melyek vonatkoznak kizárólag az offline vagy az online kiállításra?

Biztosítsa, hogy ezeket a projektben részt vevő többi nemzetközi ifjúságsegítővel is megossza, hogy a kiállításokon belül is felhasználható legyen.

9.6 A KIÁLLÍTÁS TANULMÁNYOZÁSA

Adja át minden résztvevőnek a 3. fejezetben megosztott jegyzeteket! MILYEN VESZÉLYEK FENYEGETIK A DEMOKRÁCIÁT A KÜLÖNBÖZŐ ORSZÁGOKBAN*, ÉS MIT VÁLTANAK KI BELŐLÜNK: REAKCIÓK, ÉRZELMEK ÉS KÖVETKEZMÉNYEK, hogy elkezdhesék tanulmányozni az összefüggéseket. Ha van rá lehetőség, fontos lenne, hogy a műalkotásokat is tanulmányozzák. Ezt közösen vagy otthon is megtehetik, és a következő találkozón megoszthatják a megszerzett ismereteket.

9.7 HOGYAN TUDSZ...?

Dolgozzunk a 4. fejezeten! Mondja el a résztvevőknek: képzeljétek el, hogy az offline/online kiállításon kiállításvezetőként vagytok jelen. Hogyan tudják az alábbiakat megváltani?

- Mutasson nyitottságot és tiszteletet!
- Aktív hallgatás elérése
- Mutasson empátiát és megértést!
- Sztereotípiák vagy támadások kezelése
- Keressük a közös alapot és a nyugalmat!
- Ismerje el a korlátokat és a tanulási lehetőségeket!
- Pozitívan fejezzünk be egy beszélgetést!

Kérje meg őket, hogy hozzanak néhány példát, és képzeljék el, hogy ők vezetik a kiállítást! Minél élénkebben képzelik el és minél jobban szórakoznak, annál jobb lesz.

9.8 NYÍLT VÉGŰ KÉRDÉSEK, AMELYEK TISZTELETBEN TARTANAK MINDEN KONTEXTUST

Most az 5. és 6. szakaszon fogunk dolgozni. Válasszák ki az egyes műveket, és mutassák meg őket egyenként!

Miért elgondolkodtató ez a műalkotás? Milyen érzéseket vált ki?

Milyen kontextusban készült? Ki a szerző?

Mennyire különböznek ezek a műalkotások egymástól? Hogyan reagálhatnak rájuk a különböző kultúrákból érkező emberek a kiállítás során?

Milyen nyitott, minden kontextust tiszteletben tartó kérdést tehetne fel a kiállítás vezetése során?

9.9 KREATÍV ELKÖTELEZETTSÉG KIALAKÍTÁSA

A vezetők csoportjával nézze meg a 7. fejezetben található, az elkötelezettséget elősegítő ötletek listáját, és válassza ki azokat, amelyeket szeretne átvenni az offline/online vezetések során!

Ne feledje, hogy ezeket az ötleteket meg kell osztania az ifjúságsegítők nemzetközi csoportjával!

A projektet az Európai Bizottság támogatásával finanszírozták. Ez a kiadvány kizárólag a szerző nézeteit tükrözi, és a Bizottság nem tehető felelőssé a benne foglalt információk bármely felhasználásáért.

**Co-funded by
the European Union**